

УДК 340 : 342.9 : 346.1 : 004

DOI <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2022-44-2-24-32>

ПРОБЛЕМИ ДОСЯГНЕННЯ БАЛАНСУ ЦИФРОВОЇ ЗРІЛОСТІ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Шаповалова О.В.

PROBLEMS OF ACHIEVING THE BALANCE OF DIGITAL MATURITY OF THE STATE AND SOCIETY

Shapovalova O.V.

Стаття присвячена обґрунтуванню вагомості проблеми превенції невідповідності цифрової зрілості українського суспільства завданням нашої держави у сфері цифровізації. Спираючись на нові погляди науковців щодо взаємозв'язку цифровізації держави з інститутами громадянського суспільства, висвітлено підходи щодо цифрових прав, цифрового громадянства та цифрової трансформації України. Охарактеризовано Глобальний публічний електронний реєстр бенефіціарних власників як глобальний стандарт досягнення результативності цифрової трансформації нашої країни.

Здійснено огляд подій, які засвідчують прорив нашої країни у сфері цифрової обізнаності та світового визнання таких брендів України як «Дія», «Є-малятко» та інші. Надано аргументи щодо актуальності проблематики цифрової грамотності при підготовці конкурентоспроможного фахівця ступеня доктора філософії. Розкрито стислий зміст теми «Концепція цифровізації економіки України» у курсі дисципліни «Розробка докторського проекту». Запропоновано рекомендації щодо наукового пошуку та проведення наукових досліджень з проблеми співставлення цифрової зрілості держави та суспільства.

Ключові слова: громадянське суспільство, цифрові ресурси; цифровізація, цифрова зрілість, цифрова держава, Глобальний публічний електронний реєстр, освітній процес, «Розробка докторського проекту», здобувачі вищої освіти, спеціальність 081 «Право», «Концепція цифровізації економіки України».

Вступ. Сучасні цифрові технології стали визнаватися державою і суспільством інтелектуальною базою для створення нових продуктів, цінностей, властивостей. Це визнання, у значному ступені, сприяє отриманню конкурентних переваг на більшості ринків послуг, товарів, тощо. Натомість розбалансованість обсягу потенціалу цифрової зрілості, який містить держава, з тим, який містить суспільство, зашкоджує реалізації державою свого потенціалу. У наукових пошуках вже дуже часто використовується по-

няття «цифрова економіка» як предмет дослідження. Натомість поняття «цифрова держава» та «цифрове суспільство» здебільшого використовуються у публіцистичних аналізах та політичних оглядах (Наприклад, Вромен А. Цифрове громадянство та політична участь. Пелгрейв Макміллан. <https://doi.org/10.1057/978-1-137-48865-7>).

Практична вагомість Національного проекту цифрової держави вже підтверджена першим брендом «Дія». Цей інноваційний продукт був створений за кошти швейцарсь-

ко-української програми EGAP, проекту USAID, проекту EGOV4UKRAINE, що фінансується ЄС та його країнами-членами: Данією, Естонією, Німеччиною, Польщею і Швецією. За концепцією цифрової держави Україна були передбачені численні реальні зміни щодо стовідсоткової доступності онлайн всіх державних послуг. Також для суспільства комфортно, коли 20% послуг надаються автоматизовано, без втручання посадової особи. Очікуваними є – єдина база ДНК українців, одна онлайн-форма для заповнення з метою отримання пакету послуг у будь-якій життєвій ситуації та інш. Відповідні завдання були поставлені державою перед Міністерством цифрової трансформації України. Їх виконання планувалося у період до 2024 року.

У 2022 році відбулася низка подій щодо цифрової трансформації України. Важливим фактором імплементації європейської політики впровадження цифрових технологій стало отримання нашою країною статусу учасниці програми Європейського Союзу «Цифрова Європа». Міжнародні зобов'язання України щодо наближення її сучасного праворозуміння шляхів імплементації до правового простору ЄС породжують нові актуальні завдання для втілення у цифровому просторі. В цілому державою створюються передумови розвитку інформаційного суспільства та впровадження інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій.

Натомість ціль – досягнення балансу цифрової зрілості держави та суспільства потребує ще й теоретичного підґрунтя та опосередкованого правового впливу з огляду на доцільність прискорення даного процесу. Проблема досягнення балансу цифрової зрілості держави та цифрової зрілості суспільства набуває актуальності внаслідок того, що Україна як цифрова держава мала значний

прорив у довоєнний період¹. Було розпочато активне формування та значне забезпечення реалізації державної політики у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрових інновацій та технологій, електронного урядування та електронної демократії, інформатизації.

На минулих досягненнях вдалося суттєво оновити законодавчу базу навіть вже у період війни. Попри все, йдеться про Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 01.12.2022 за № 2807-IX, який набирає чинності з 1.12.2023 року. За Концепцією Національної програми інформатизації зазначена програма формується та виконується (поруч із іншими завданнями) для досягнення електронної демократії.

На законодавчому рівні електронною демократією визнається така форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій у демократичних процесах, що дає змогу посилити участь, ініціативність та залучення громадян до публічного життя на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, підвищити прозорість процесу прийняття рішень та підзвітність демократичних інститутів, поліпшити зворотний зв'язок суб'єктів владних повноважень на

¹ Було прийнято низку важливих Законів: про публічні електронні реєстри, про віртуальні активи, про електронні комунікації, про електронні довірчі послуги, про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні, про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку та інш. Розроблено концепцію «Цифрова адженда України – 2020 (проект)» («Цифровий порядок денний» – 2020) Концептуальні засади (версія 1.0) Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. Грудень, 2016. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 14.12.2022).

звернення громадян, сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень [1, ст.1].

Виклад основного матеріалу. Визначення поняття цифрової держави як певної сукупності реєстрів, баз даних, які між собою взаємодіють має суто практичне забарвлення. Воно широко розповсюджено у публіцистичних та інших ненаукових джерелах. Саме у такому значенні сприймали загрози її існуванню у перші дні російсько-української війни. Але «цифрова держава не похитнулася і продовжила розвиватись і працювати» довів М. Федоров, надаючи (як Віцепрем'єр-міністр, міністр цифрової трансформації України) звіт про технологічні досягнення України у 2022 році.

Попри повномасштабну війну Україна змогла не тільки захистити персональні дані своїх громадян та державні реєстри, але й продовжити свій рух до цифрового майбутнього. За 2022 рік в застосунку Дія з'явилися три нові цифрові документи та 16 послуг. Ще 25 – на порталі Дія. Усі вони полегшують життя українцям, економлять бюджетні кошти та допомагають протистояти російським окупантам. Також відбувається експорт технологій за кордон та визнання Дії в інших країнах, що сприятиме зміцненню бренду України за кордоном та демонструватиме наші цінності [2].

Таким чином навіть в умовах воєнного стану державою забезпечується соціальне спрямування цифровізації. Правовим проблемам забезпечення державою соціального спрямування цифровізації були присвячені дослідження О.М. Вінник. Вчена виявляє недоліки захисту цифрових прав громадян у разі їх порушення та притягнення до відповідальності за зловживання зазначеними правами та обґрунтовує пропозиції щодо прийняття Цифрового кодексу України та відповідного корегування положень інших кодексів та законів України з ціллю закріплення в

них особливостей реалізації цифрових прав та цифрових обов'язків учасників відносин у відповідних сферах суспільного буття [3, с.12].

Науковою спільнотою, хоча й повільно, але вже напрацьовуються підходи до визначення поняття цифрового громадянства. Відомо ставлення до цифрового громадянства як до норми належної, відповідальної поведінки щодо використання технологій. Зокрема, таке ставлення відбувається через певні елементи цифрового громадянства такі як: цифровий доступ, цифрова комерція, цифрова комунікація, цифрова грамотність, цифровий етикет, цифрове право, цифрові права та обов'язки, Digital Health & Wellness: фізичне та психологічне благополуччя у світі цифрових технологій, електронні запобіжні заходи для гарантування безпеки [4].

Втілення зазначених елементів у визначення таким чином поняття цифрового громадянства не є безспірним. Більш дієвими можна визнати інші підходи, за якими перспективу становлення так званого цифрового громадянства розглядають паралельно із цифровими правами та цифровою грамотністю. Його дієвість проявляється у зорієнтованості на усвідомлення проблем, пов'язаних з цифровими правами членів суспільства.

На ефективність відповідних вимог, виходячи з вищезазначеного визначення, має прямий вплив визнання та конкретизація цифрового статусу учасників суспільних відносин в певних сферах.

О.М. Вінник обґрунтувала важливість проблеми цифрового громадянства, адже від її вирішення залежить і визначення цифрового статусу учасників суспільних відносин в певних сферах. Для досягнення цього результату логічною та вчасною стає пропозиція вченої про закріплення в Конституції цифрових прав та цифрових обов'язків громадян [5]. Отже, наша країна повинна спрямовувати свою економічну та правову полі-

тику на підвищення зрілості цифрового громадянства.

Необхідність підвищення обумовлена тим, що «цифровізаційні процеси підняли проблему цифрового громадянства як такого, що має забезпечувати баланс приватних і публічних інтересів при реалізації цифрових можливостей, а також має дати поштовх до визначення цифрового статусу учасників відносин в різних сферах суспільного буття, включно з економікою [6, с.23].

Вперше в Україні на монографічному рівні О.М. Вінник комплексно досліджує питання взаємозв'язку цифровізації з інститутами громадянського суспільства та розвитком інформаційної сфери та пов'язаних з цим проблем правового регулювання. Внаслідок проведеного нею аналізу конкретизується та деталізується значимість державної економіко-правової політики щодо цифровізації та правового забезпечення соціального спрямування цифрової економіки та меж цифрової свободи [7].

Важливим інститутом громадянського суспільства, що потребує уваги з боку суб'єктів проведення державної економіко-правової політики щодо цифровізації, визнаються асоціації (об'єднання підприємств та інших суб'єктів господарювання). Вони приймали участь в обговоренні питання приєднання України до ініціативи Transparency International щодо сприяння прозорості та запобігання корупції. Приєднання зобов'язує забезпечити доступність інформації у публічному просторі про реальних власників компаній.

Глобальний реєстр бенефіціарних власників [8] об'єднує країни, що беруть на себе зобов'язання забезпечити передачу до зазначеного Реєстру відомості про бенефіціарних власників компаній, відомості про які містяться в їх державних реєстрах юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та тому подібні. Утворення реєстру відбулося за ре-

зультатами роботи Лондонського антикорупційного саміту (Anti-corruption Summit). Він був проведений 12 травня 2016 року у м. Лондоні та стрімко набуває популярності.

Реєстр як інформаційно-комунікаційний цифровий ресурс містить відомості про бенефіціарних власників компаній і дозволяє протиставити маніпуляціям із приховування об'єктів власності такого дієвого запобіжника корупції як доступність інформації про реальних власників компаній.

Але це можливо лише за умови, що цифрове громадянське суспільство та цифрова держава мають збалансований рівень цифрової зрілості. Показником розбалансованості в Україні визнається низька дієвість контролю за верифікацією даних про власників компаній. Зокрема, щодо всієї структури права власності на компанію. Потребує деталізації характер впливу власника (прямий або непрямий контроль), а також – розмір частки статутного капіталу або відсоток права голосу бенефіціарів тощо. Має конкретизуватися інформація відносно наявності операційної діяльності компаній, відомості про які наповнюють Глобальний реєстр.

Отже Глобальний публічний електронний реєстр сприймається як глобальний стандарт досягнення результативності цифрової трансформації нашої країни. В Україні соціальні пастки встановленню глобальної стандартизації досягнення результативності усваються разом з міжнародними партнерами. Зокрема, шляхом забезпечення відповідності даних, які містяться в українських реєстрах Стандарту даних про бенефіціарну власність (BODS). Вимоги Стандарту – відповідність ключовим критеріям якості, прозорості та здатності до машинного зчитування. Наприклад, за пілотною програмою «OpenOwnership» відбулося технічне супроводження підготовки низки концептуальних документів та розробки необхідної законодавчої бази для подальшої безпосередньої ре-

гулярної передачі якісно вивіrenих даних про реальних власників компаній з ЄДР до Глобального реєстру бенефіціарних власників.

Участь в Глобальному реєстрі має потенціал суттєвого поліпшення іміджу держави на міжнародній арені. Також приєднання України до ініціативи Transparency International щодо сприяння прозорості та запобігання корупції здатне сприяти підвищенню позицій нашої країни в рейтингу Світового Банку «Ведення Бізнесу» («Doing Business»). Однак, аналіз фахівців та представників асоціацій показав, що подачу відповідних відомостей здійснює лише близько 27% власників компаній/їх представників.

Водночас, дослідниками виявлено, що вітчизняний малий та середній бізнес не усвідомлює важливості та можливостей використання цифрового інструментарію для розвитку власного бізнесу. Тому цифрову трансформацію бізнесу запропоновано розглядати... як процес, що забезпечує особливий, стратегічний вид організаційних змін підприємства з використанням цифрових технологій, появою нових бізнес-моделей з фундаментальними інноваційними змінами в підходах до управління, корпоративної культури, зовнішніх комунікацій для підвищення їх ефективності [9, с. 353].

Фінансова можливість підвищення цифрової грамотності розширюється. Для України стали доступними чотири основні напрями, за якими можна отримати фінансування задля позитивного впливу на здобутки цифрової грамотності.

Фахівці поїменували ці чотири напрями наступним чином: Високопродуктивний комп'ютинг – 2,2 млрд євро. Сюди подаються проекти, які обчислюють великі масиви даних для рішень у сфері економіки, охорони здоров'я або оборонної промисловості.

Штучний інтелект, дані та хмарні послуги – 2,1 млрд євро. Сюди подаються проекти, які створюють продукти на базі штучного інтелекту для полегшення роботи підприємств, держадміністрацій або дослідницьких установ.

Цифрові навички – 580 млн євро. Сюди подаються проекти, які створюють можливості для набуття нових навичок у сфері ІТ.

Використання цифрових технологій в економіці та суспільстві – 1,1 млрд євро. Сюди подаються проекти, які впроваджують цифровізацію у бізнес або у сферу електронного урядування, охорони здоров'я, навколишнього середовища, технологій Smart City, освіти [10].

Освітня компонента відіграє велике значення для опанування цифровою грамотністю. Саме в освітньому процесі студентами та аспірантами набуваються індивідуальні навички надбання цифрових прав та їх реалізації. Наприклад, досвід викладання дисципліни «Розробка докторського проекту» (для здобувачів вищої освіти III освітнього рівня спеціальності 081 «Право») підтверджує відповідну зорієнтованість освітнього процесу у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля.

Так, для аспірантів передбачено вивчення теми «Концепція цифровізації економіки України». Стислий зміст теми показує наявність для розгляду наступних важливих питань підвищення цифрової грамотності.

1.Зміна напрямів економічної політики під впливом цифровізації економіки.

2.Цифровізація економіки у протидії зловживанням та корупції.

3.Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України. Реформування системи електронних публічних реєстрів.

4.Загальні засади та проблеми правового регулювання відносин у сфері цифрової економіки.

5. Дослідження щодо модернізації національного законодавства та правової інфраструктури цифрової економіки.

6. Набуття суб'єктами господарювання цифрових компетенцій як одне з очікувань від запровадження Концепції.

7. Цифрова інфраструктура контролю у сфері господарювання.

На практичних заняттях аспіранти здійснюють критичний аналіз щодо обрання державними фіскальними органами України моделі блокуючого контролю при адмініструванні податку на додану вартість. Вони проєктують моделі руйнування злочинних схем з ПДВ та надають науково-практичний коментар Постанови Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2022 року за №1428 щодо змін до Порядку блокування податкових накладних.

Важливим завданням практичного заняття за вказаною темою є доведення прозорості поведінки користувачів платформами «Уряд для бізнесу», «Бізнес для бізнесу», «Бізнес для споживачів», «Бізнес для уряду», «Споживачі для бізнесу», «Споживачі для споживачів», «Споживачі для уряду».

Теоретико-практичне забарвлення містить постановка проблеми врегулювання та/або вирішення конфліктів і спорів у сфері цифрової економіки. Також на практичному занятті аспіранти працюють з реєстром судових рішень та виокремлюють у рішеннях (для подальшого аналізу) специфіку провадження та процедурні особливості щодо окремих категорій врегулювання та/або вирішення конфліктів і спорів у сфері цифрової економіки.

Щоб активізувати членів суспільства щодо оволодіння цифровою грамотністю, необхідно розвивати в освіті нові напрямки критичної цифрової обізнаності. Обізнаність дозволяє розпізнавати виклики їхнім цифровим правам, а також прищеплювати мотивацію та навички вимагати їх [11].

Обізнаність у зазначеній сфері живиться не лише досвідом, але й – вагомими результатами економіко-правових досліджень. Взагалі зростає роль правової науки та відбуваються зміни у формуванні світогляду науковців та майбутніх докторів філософії.

Дороговказом у вивченні правових питань досягнення балансу цифрової зрілості держави та суспільства може слугувати монографія О.М. Вінник «Право цифрової економіки». В ній напрацьовано сучасні підходи до розв'язання значної частини нових проблем щодо правового забезпечення відносин цифрової економіки та її соціального спрямування. Зокрема, вчена виокремлює брак виваженого ставлення до подвійної за наслідками природи цифрових технологій, які можуть використовуватися як на благо, так і на шкоду не лише окремим особам, а й суспільству в цілому. Вона обґрунтовує значні переваги та (одночас) виявляє ризики цифровізації економіки та пов'язані з цим проблеми правового регулювання [7, с.40-49].

У монографії пропонується низка виважених заходів, спрямованих на забезпечення контролю за використанням електронних ресурсів (зокрема державна реєстрація відповідальних за їх використання у сфері бізнесу та інших публічних сферах осіб; визначення основних засад відповідальності за недобросовісне та/або неконтрольоване чи ризиковане їх використання у сфері економіки; покладення низки додаткових обов'язків на відповідальний за цифровізацію уповноважений орган) та закріплення подібних механізмів у кодифікованому акті [7, с. 50].

Надаючи оцінку цифрової зрілості нашої держави як суб'єкта створення, адміністрування, використання інформаційно-комунікаційних ресурсів, а також – зрілості суспільства як суб'єктів споживання інформаційно-комунікаційного ресурсу, слід зробити наступні **висновки**:

1. Аналіз аргументів доводить високий рівень цифрової зрілості нашої держави як суб'єкта створення, адміністрування, використання надбань цифровізації та невідповідний рівень цифрової зрілості суспільства як узагальненого суб'єкта споживання та використання зазначеного ресурсу.

2. Україна отримала статус учасниці програми Європейського Союзу «Цифрова Європа». Міжнародні зобов'язання нашої країни щодо наближення сучасного праворозуміння до правового простору ЄС залишаються актуальними, але стають багатовекторними. Опосередкування адаптації щодо питання правового забезпечення розвитку технологій цифрової економіки та суспільства цілком виправдано розглядати (поруч з іншими ракурсами проблеми) і в аспекті доведення значимості розв'язання проблеми досягнення балансу цифрової зрілості держави та цифрової зрілості суспільства.

3. Важливими подіями цифрової трансформації нашої країни у сфері освіти та комунікації стало вивчення у режимах онлайн американського досвіду формування докторських програм, Зальцбургських принципів та Європейського досвіду, вимог щодо акредитації PhD програм та багато інш.

Серед низки проблем досягнення балансу потенціалу цифрової зрілості нашої держави та цифрової зрілості суспільства, що потребують розв'язання, гостро постала необхідність методологічного забезпечення відповідних тем освітнього процесу, які доводять важливу роль в суспільному житті України підвищення масштабів оволодіння суспільством цифровою грамотністю.

4. Вагоме значення для підвищення цифрової зрілості нашої держави мають фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку потенціалу цифрової держави та досягненню співмірності йому цифрового потенціалу суспільства.

Відсутність балансу не сприяє забезпеченню конкурентоспроможності України у світі.

Література:

1. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 за № 2807-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20?find=1&text=%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0> (набирає чинності з 01.12.2023).

2. Якровлева О. Цифрова держава не похитнулась і продовжила розвиватись і працювати – Інтерв'ю з Михайлом Федоровим. Матеріали ЗМІ від 11 січня 2023 р.

3. Вінник О.М. Конституційні засади цифровізації. Міжнародна науково-практична конференція «Взаємодія норм міжнародного і національного права крізь призму процесів глобалізації та інтеграції»: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції викладачів, співробітників закладів вищої освіти і наукових організацій, магістрантів, аспірантів, докторантів, представників громадських організацій, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств та інших установ (09 листопада 2022 р.). Київ: вид-во СЧУ ім. В. Даля, 2022. С.12 (216 с.).

4. Nine elements of digital citizenship. 2017. WACC COMMUNICATION FOR ALL. <https://waccglobal.org/nine-elements-of-digital-citizenship/> (дата звернення: 03.12.2022).

5. Вінник О.М. Цифрові права в умовах війни. Деокупація. Юридичний фронт: матеріали Міжнародного експертного круглого столу (Київ, 18 березня 2022 р.). Державний торговельно-економічний університет, Українська асоціація порівняльного правознавства, Українська асоціація міжнародного права, Асоціація реінтеграції Криму; упоряд. і наук. ред. О.В. Кресін. Київ: Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. С. 147-149 (224 с.) URL:

<https://mail.google.com/mail/u/0/?pli=1#inbox/QgrcJHsBqLqFpgQsLwkkvXbJRswkKGTZBQ?projecto r=1> (дата звернення: 14.12.2022).

6. Вінник О.М. Правове регулювання відносин цифровізації: місце і роль в правовій системі та системі господарського права України. Актуальні проблеми права: теорія і практика: збірник наукових праць. 2022. №1 (43). С.23. (С. 21-32).

7. Вінник О. Право цифрової економіки: монографія. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2021. 350 с.

8. Who controls, influences, or benefits from a company? 2020. Open Ownership Register.

<https://register.openownership.org/> (дата звернення: 15.12.2022).

9. Струтинська І.В. Цифрова трансформація як імператив інноваційного розвитку бізнес-структур. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України, Тернопіль; Запорізький національний університет Міністерства освіти і науки України, Запоріжжя, 2020. С.353 (487 с.)

10.Скрипін В. Україна долучилася до програми «Цифрова Європа» – з бюджетом 7,5 млрд євро.....<https://itc.ua/ua/novini/ukrayina-doluchilasya-do-programi-tsifrova-yevropa-z-byudzhetom-7-5-mlrd-yevro-na-superkomp-yuteri-shtuchnij-intelekt-kiberbezpeku-ta-shhe-dva-tsifrovi-napryamki/>.

11. [Pangrazio L.](#), [Sefton-Green J.](#) Digital Rights, Digital Citizenship and Digital Literacy: What's the Difference? 2021. [Journal of New Approaches in Educationa Research](#) 9(2). DOI:[10.7821/naer.2021.1.616](https://doi.org/10.7821/naer.2021.1.616).

References:

1. Pro Natsional'nu programu informatyzatsiyi: Zakon Ukrayiny vid 01.12.2022 za № 2807-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20?find=1&text=%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0> (nabyraye chynnosti z 1.12.2023).

2. Yakovleva O. Tsyfrova derzhava ne pokhytnulas' i prodovzhyla rozvyvatys' i pratsyuvaty – Interv"yu z Mykhaylom Fedorovym. Materialy ZMI vid 11 sichnya 2023 r.

3. Vinnyk O.M. Konstytutsiyini zasady tsyfrovizatsiyi. Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiya «Vzayemodiya norm mizhnarodnoho i natsional'noho prava kriz' pryzmu protsesiv hlobalizatsiyi ta intehratsiyi»: Materialy Mizhnarodnoyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi vykladachiv, spivrobotnykiv zakladiv vyshchoyi osvity i naukovykh orhanizatsiy, mahistrantiv, aspirantiv, doktorantiv, predstavnykiv hromads'kykh orhanizatsiy, orhaniv derzhavnoyi vlady ta orhaniv mistsevoho samovryaduvannya, pidpryyemstv ta inshykh ustanov (09 lystopada 2022 r.). Kyiv: vydvo SNU im. V. Dalya, 2022. S.12 (216 s.).

4. Nine elements of digital citizenship. 2017. WACC COMMUNICATION FOR ALL.

<https://waccglobal.org/nine-elements-of-digital-citizenship/> (дата звернення: 03.12.2022).

5. Vinnyk O.M. Tsyfrovi prava v umovakh viyny. Deokupatsiya. Yurydychnyy front: materialy Mizhnarodnoho ekspertnoho kruhloho stolu (Kyiv, 18 bereznya 2022 r.). Derzhavnyy torhovel'noekonomichnyy universytet, Ukrayins'ka asotsiatsiya porivnyal'noho pravoznavstva, Ukrayins'ka asotsiatsiya mizhnarodnoho prava, Asotsiatsiya reintehratsiyi Krymu; uporyad. i nauk. red. O.V. Kresin. Kyiv: Derzh. torh.-ekon. un-t, 2022. S. 147-149 (224 s.) URL: <https://mail.google.com/mail/u/0/?pli=1#inbox/QgrcJHsBqLqFpgQsLwkkvvXbJRsWkKGTZBQ?projector=1>(дата звернення: 14.12.2022).

6. Vinnyk O.M. Pravove rehulyuvannya vidnosyn tsyfrovizatsiyi: mistse i rol' v pravoviy systemi ta systemi hospodars'koho prava Ukrayiny. Aktual'ni problemy prava: teoriya i praktyka: zbirnyk naukovykh prats'. 2022. №1 (43). S.23. (S. 21-32).

7. Vinnyk O. Pravo tsyfrovoyi ekonomiky: monohrafiya. Kyiv: NDI pryvatnoho prava i pidpryyemnytstva imeni akademika F. H. Burchaka NAPrN Ukrayiny, 2021. 350 s.

8. Who controls, influences, or benefits from a company? 2020. Open Ownership Register. <https://register.openownership.org/> (дата звернення: 15.12.2020).

9. Strutyns'ka I.V. Tsyfrova transformatsiya yak imperatyv innovatsiynoho rozvytku biznes-struktur. Kvalifikatsiyina naukova pratsya na pravakh rukopysu. Dysertatsiya na здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Ternopil's'kyy natsional'nyy tekhnichnyy universytet imeni Ivana Pulyuya Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny, Ternopil'; Zaporiz'kyy natsional'nyy universytet Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny, Zaporizhzhya, 2020. S.353 (487 s.)

10.Скрипін В. Україна долучилася до програми «Цифрова Європа» – з бюджетом 7,5 млрд євро.....<https://itc.ua/ua/novini/ukrayina-doluchilasya-do-programi-tsifrova-yevropa-z-byudzhetom-7-5-mlrd-yevro-na-superkomp-yuteri-shtuchnij-intelekt-kiberbezpeku-ta-shhe-dva-tsifrovi-napryamki/>.

11. [Pangrazio L.](#), [Sefton-Green J.](#) Digital Rights, Digital Citizenship and Digital Literacy: What's the Difference? 2021. [Journal of New Approaches in Educationa Research](#) 9(2). DOI:[10.7821/naer.2021.1.616](https://doi.org/10.7821/naer.2021.1.616).

Shapovalova O.V. Problems of achieving a balance of digital maturity of the state and society. – Article.

The article is devoted to substantiating the seriousness of the problem of preventing the mismatch of the digital maturity of Ukrainian society with the tasks of our state in the field of digitalization.

Approaches to digital rights, digital citizenship and digital transformation of Ukraine are highlighted based on the new views of scientists regarding the relationship between the digitization of the state and institutions of civil society. The Global Public Electronic Register of Beneficial Owners is characterized as a global standard for achieving the effectiveness of the digital transformation of our country.

An overview of events that testify to the breakthrough of our country in the field of digital awareness and global recognition of such Ukrainian brands as «Diya», «Ye-malyatko» and others is provided. Arguments are given regarding the relevance of the issue of digital literacy in the preparation of a competitive doctor of philosophy specialist. The concise content of the topic «Concept of digitalization of the economy of Ukraine» in the course of the disci-

pline «Development of a doctoral project» is revealed. Recommendations for scientific research and conducting scientific research on the problem of comparing the digital maturity of the state and society are offered.

Key words: civil society, digital resources; digitalization, digital maturity, digital state, Global Public Electronic Register, educational process, «Development of doctoral project», higher education applicants, specialty 081 «Law», «Concept of digitization of the economy of Ukraine».

Авторська довідка:

Шаповалова Ольга Вікторівна, докторка юридичних наук, професор, завідувачка кафедри господарського права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля МОН України, провідна наукова співробітниця відділу правового забезпечення галузевого інноваційного розвитку НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8813-3849>.

Стаття надійшла до редакції: 05 грудня 2022 р.